

АНДРОГОГИК ТАЪЛИМ ХУСУСИЯТЛАРИ

Жазира Бахитжановна Жонсаидова
ТВЧДПИ ўқитувчи

Севара Элёр қизи Бахтиёрова
ТВЧДПИ талаба

АННОТАЦИЯ

Мақолада андрогогик таълим хусусиятлари тўғрисида фикр юритилган ва унинг Ўзбекистондаги хусусиятларига асосий эътибор қаратилган.

Калит сўзлар: андрогогика, таълим, ёш, билим, касб, ҳунар, тамойил, тизим, кўникма, ҳуқуқ.

КИРИШ

Ўзбекистон таълим тизимини ҳалқаро тажрибаларга мос равишда ривожлантириш ишлари амалга оширилмоқда. Бу борада “Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси”да муҳим вазифалар қўйилган бўлиб, улардан бирини “шахснинг билим олишга бўлган конституциявий ҳуқуқи”ни тўлиқ таъминлашдир [1]. Шу жиҳатдан катта ёшларнинг таълимини йўлга қўйиш ва унинг самарадорлигига эришиш мазкур вазифалардан ҳисобланади. Бу ўринда эътиборингизни андрогогик таълимнинг ўзига хос хусусиятлари таҳлиliga эътиборингизни тортамыз.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

1. “Андрогогик таълим” тушунчаси мазмуни. “Андрогогика” тушунчаси лотинча бўлиб, “катта ёшлилар таълими” маъносини англатади [2]. Андрогогика Умумий педагогика фанининг таркибий қисмларидан бўлиб, ўтган асрнинг ўрталаридан бошлаб мустақил фан сифатида таркиб топган. Мазкур таълимда қуйидагиларга асосий эътибор берилади:

- катта ёшлиларнинг ўқиш ва ўрганиш жараёнидаги ўзига хосликларини ҳисобга олиш;
- катта ёшлиларнинг касбий эҳтиёж ва қизиқишларини рўёбга чиқариш;
- катта ёшлиларнинг кўникма ва малакаларини такомиллаштириш;
- катта ёшлиларнинг дунёқарашини коррекциялаш.

Эътибор берилса, андрогогик таълимнинг бу хусусиятлари умумий таълимнинг асосларига таянса-да,

лекин мазмун жиҳатидан фарқ қилади. Бу фарқ ва ўзига хослик катта ёшлиларнинг ақлий, рухий ва эстетик имкониятлари билан белгиланади. Шу сабабли андрогогик таълим умумий таълим беришнинг мураккаб ва энг муҳим йўналишидан бири бўлиб келмоқда. Мазкур таълимни амалга ошириш учун педагоглардан махсус тайёргарлик тақозо этилади.

2. Андрогогик таълим оловчилар субъектлари. Ўзбекистонда андрогогик таълим бериш асосан мустақиллик йилларида йўлга қўйилди. Шу сабабли бу борада андрогогик таълим назарияси, методологияси, технологияси ва амалиёти асослари бўйича изланишлар олиб борилмоқда. Бироқ бу борада ҳозирча тавсиявий характерга эга бўлган концептуал ёндашув тақдим этилганича йўқ. Шу жиҳатдан андрогогик таълим оловчилар субъектларини белгилаб олиш бу борадаги асосий ёндашувлардан бири бўлиб турибди.

Мамлакатимизда андрогогик таълим оловчилар субъектларини белгилашда таълим тўғрисидаги қонунлар, давлат таълим стандартлари ва малака талаблари асос ҳисобланади. Бу ўринда эътиборингизни Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги Қонуни (2020 йил 23 сентябрь) асосида андрогогик таълим оловчилар субъектлари таҳлилига тортамыз.

а) андрогогик таълим оловчиларнинг ёш хусусияти. Ўзбекистон Республикаси “Ёшларга оид давлат сиёсати асослари тўғрисида”ги Қонунда 30 ёшгача бўлганлар ёшлар деб белгиланган [1]. Шу жиҳатдан андрогогик таълим оловчиларнинг ёш хусусиятини мамлакатимизда 31 ёшдан юқори ёшдаги шахслар деб белгилаш мумкин. Демак, Ўзбекистонда 31 ёшдан юқоридаги кишилар “катта ёшлилар” деб ҳисобланади ва айнан мана шу ёшдагига андрогогик таълим оловчиларнинг асосий субъектлари деб қабул қилинади;

б) андрогогик таълим бериш хусусияти. Ўзбекистонда аҳолининг салкам 100 фоизи ўрта умумий маълумотга эга. Андрогогик таълимда эса бошланғич таълимдан то олий таълимгача босқичларда таълим бериш назарда тутилади [2]. Шу жиҳатдан мамлакатимизда андрогогик таълим бериш таълимнинг қуйидаги турларига асосланишини таъкидлаб ўтиш жоиз:

- катта ёшлар эҳтиёжига кўра уларга ўрта махсус ва профессионал таълим бериш;

- мураккаб технологик ёндашувлар талаб қилмайдиган ва қисқа муддатга эга олий маълумотли мутахассислик бўйича таълим бериш;

- катта ёшлиларни замонавий ва янги, қулай ва мураккаб бўлмаган касблар турлари билан қуроллантириш.

Эътибор берилса, мамлакатимизда андрогогик таълим бериш ўзига хос хусусиятга эгаллиги билан ажралиб туради;

в) андрогогик таълим олувчиларнинг дунёқарабини коррекциялаш. Жамиятимизнинг ҳозирги ривожланиш жараёнида замонавий ёндашувлар, янгича фикрлар ва технологик омиллар бирламчи ҳисобланмоқда. Бундай шароитда катта ёшлиларнинг жамият эҳтиёжларига мослашувини амалга ошириш тақозо этилади. Шу сабабли қисқа муддатли ўқув курслари воситасида андрогогик таълим олувчиларнинг дунёқарабини коррекциялаб борилади, яъни уларга бўлаётган янгиликлар, тушунчалар ва ёндашувлар шарҳлаб берилади. Натижада катта ёшлиларнинг жамиятга мослашуви ва унинг фаолиятида иштирок этиши кучаяди.

3. Андрогогик таълим зарурияти. Ҳар бир жамиятда, жумладан, Ўзбекистонда андрогогик таълим воситасида катта ёшлиларни фаоллаштириб бориш имкониятларига эга бўлинади. Шу жиҳатдан андрогогик таълим зарурияти куйидагилар билан белгиланади:

- жамиятнинг катта ёшлилар фаолияти ва фаоллигига бўлган эҳтиёжини таъминлаш;
- катта ёшлиларнинг билим олиш, касб-ҳунар ўрганиш конституциявий ҳуқуқларини “Ҳаёт давомида таълим” тамойили асосида тўлиқ таъминлаш;
- катта ёшлиларнинг ҳаётий тажрибаларини ёшлар тарбияси ва жамият ривожига фойдаланишга йўналтириш.

ХУЛОСА

Буларнинг барчаси андрогогик таълимнинг ўзига хос хусусиятларга эгаллигини белгилайди.

Кези келганда таъкидлаш лозимки, “2022-2026 йилларда халқ таълимини ривожлантириш бўйича Миллий таълим дастури”да “Ҳаёт давомида таълим” тамойили асосида мамлакат таълим тизимини ривожлантириш вазифалари белгиланган [3]. Шу жиҳатдан катта ёшлилар таълимини ташкил этишнинг ўзига хос механизмларини ишлаб чиқиш ва андрогогик таълимни амалга оширувчи таълим муассасаларини аниқ белгилаб қўйишга эҳтиёж мавжуд. Бундан ташқари, олий педагогик таълим жараёнида бўлажак ўқитувчиларга Андрогогика асослари бўйича касбий билим, кўникма ва малака бериш тақозо этилади.

Шундай қилиб андрогогик таълим шахс ва жамиятнинг юксак таълимга бўлган эҳтиёжини амалга оширувчи хусусиятларга эга бўлиб, унинг шакли мамлакатимизда

миллий таъриба ҳамда ёндашувлардан келиб чиқиб таркиб топтиради. Бу борада назарий, методологик ва амалий тадқиқотларни яратиш долзарб бўлиб турибди.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси “Таълим тўғрисида”ги ва “Ёшларга оид давлат сиёсати асослари тўғрисида”ги Қонунлари. // www.ziyonet.uz
2. Ҳасанбоев Ж., Тўрақулов А., Ҳайдаров М., Ҳасанбоева О., Усмонов Н. Педагогика фанидан изоҳли луғат. – Тошкент, 2009
3. 2022-2026 йилларда халқ таълимини ривожлантириш бўйича Миллий таълим дастури. // www.ziyonet.uz

